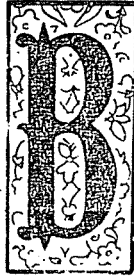


# San'at

Dünya medeniyetinin  
emsaliz san'at eseri :

## TAÇ MAHAL

**VELİ ERTAN**  
(Konya Yüksek İslâm  
Enstitüsü Müdürü)



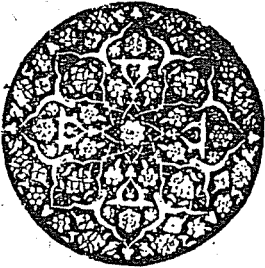
üyük ve eşsiz bir san'at eseri olan Taç Mahâl, Hindistan'da Agra'da Hint-Türk İmparatorlarından olan ve Delhi tahtını alan Şah Cihan tarafından 17. ci yüzyılda yaptırılmıştır.

Genç yaşında ölen muhterem zevcesi Mümtaz Mahal Begüm'ün hatırasına hürmeten 1631 tarihinde inşasına başlattığı ve 1650 yılında ikmal ettirmiş olduğu bu türbe Jamuna nehri kıyısında eşsiz bir san'at eseridir.

Bu göz kamaştırıcı san'at eserinin vücuda getirilmesine kadar Hindistan tarihini ve medeniyetini kısaca gözden geçirelim.

Türkler İslâmiyetten önceki tarihlerde Hindistan'a yerleşerek hükümet kurdukları gerçek bir olaydır. Onbirinci yüzyıldan itibaren İslâmiyetten sonra Türklerin Hindistan'da en parlak devirleri 16. yüzyılda İmparatorluk kuran meşhur Babür Şahla başlamıştır. Babür Şah Büyük Timur'un torunlarından, Fergâne hükümdarı Ömer Şeyh Mirza'nın oğludur. Bu yüzyıl içinde Hindistan'da kurulan ve tarihlerde Büyük Hind İmparatorluğu namıyla anılan bu muazzam devlet 18. ci yüzyılın sonuna kadar devam edebilmiştir. Büyük Hind İmparatorluğunun zamanında her sahada medeniyetin şahikasına ulaşmış yer yüzünü süsleyen ve gözleri kamaştıran camiler, saraylar, havuzlar, bahçeler ve türbeler gibi san'at eserleri meydana getirilmiştir.

1531 tarihinde vefat eden Babür Şah'dan sonra, sıra ile Humayun (1531-1556), Ekberhan (1556-1605), Ekber



Han'ın oğlu Cihangir (1605-1627) ve torunu Şah Cihan (1627-1656) gelmişlerdir. İmparatorluğun satvet, şevket ve kudretini tanıtmışlar, Türk medeniyetini Cihan medeniyetinin üstüne çıkarmaya muvaffak olmuşlardır. Bilhassa Türk mimarisinin meydana getirmiş olduğu san'at eserleri göz kamaştırıcı bir özelliktedir. Aynı mimarinin şah eserlerinden biri de Taç Mahâl türbesidir. Taç Mahâl Ağra şehrinin yakınında Cumna suyunun kenarındadır. Bu türbe şahane güzelliğiyle san'at dünyasının diline destan olmuş, engüzel mimari eserlerinden biridir. Şahane bir tarihi eserdir.

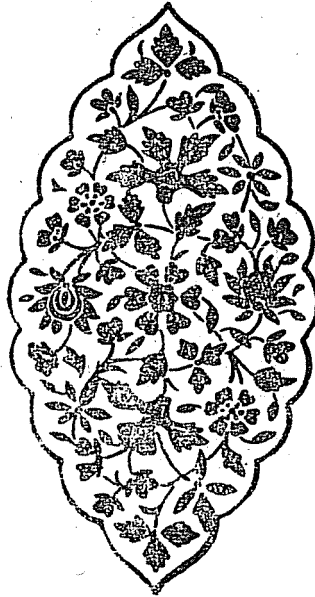
Bu şahane eserin nasıl meydana getirildiği üzerinde duralım:

Şah Cihan'ın karısı Mümtaz Mahâl Begüm (Ekber Han'ın torunlarından.) Şah Cihan'dan önce Hit-Türk İmparatoru olan Cihangir Hanın Nurcihan adında bir karısı vardı. Bu kadın Mümtaz Mahâl Begüm'ün halası idi. Otoriter olup, İmparatorluğu istediği gibi idare etmekte mahirdi.

Mümtaz Begüm de halasını örnek tutarak İmparatorluğa hâkim olmuş, istediğini kocası Şah Cihan'a yaptırabilmişti. Ölmeden evvel dünyada eşi bulunmayan bir türbenin yapılmasını Şah Cihan'a vasiyet etmiş ve kocası da bu vasiyetini yerine getireceğini yemin ile teyid etmişti.

Şah Cihan'ın mimar işlerine karşı büyük bir temayü-

lü vardı. Zamanında Mimar Sinan'ın kalfasından olduğu söylenen Yusuf adında birinin emrinde bir grup san'atkâr İstanbul'dan Hindistan'a gelmişti. Bu san'atkârlar Delhi'de, Ağra'da, Lâhur'da ve Kışmir'de birçok kaleler, saraylar ve camiler yapmışlardı. Bu sırada Şah Cihan da vefat eden karısının vasiyetini yerine getirmek üzere muazzam ve emsalsiz bir tür-



benin yapılması için faaliyete geçmişti. İran, Türkistan, Bağdad ve Anadolu'dan binanın inşasına yarıyacak nâdir taşlar, mozayıklar, kama ve camlar getirilmiş ve türbenin yapılmasını İstanbul'dan gelmiş olan mimar İsa'dan rica etmişti.

Mimar İsa, çırağı Ahmed'le birlikte onyediyeni sene 20.000 e yakın amelenin çalıştırılmasına nezaret etmiş ve türbe 1650 tarihinde ikmal edilmiştir. Türbenin

dış tarafı tamamıyla mermerden olup, göz kamaştırıcı bir durumdadır. Pencere boşlukları çeşitli renklere boyanmış ve eşine az raslanan taşlarla tezyin edilmiştir. İçinin bir kısmı porfir vesair mozayıklarla kaplanmış ve bir kısmı da insanları hayrette bırakan bir incelelikle oyulup işlenmiştir. Türk san'atları bu türbede âdeta mermerden dantel örmeğe muvaffak olmuşlardı. Nakışlar gâyet nefistir. Güzel ve yüksek bir kubbesi olup mimarının bir Türk olduğu tahmin olunmaktadır. Türbe Hint san'at tarzına ve ananesine göre yapılmıştır. Aradan dört asıra yakın bir zaman geçmesine rağmen binanın hiçbir tarafında hiçbir suretle çatlaklıklara tesadüf edilmemiştir. Sonradan ilâveler yapılmaması için önceden en küçük teferruatına kadar her şey düşünülmüş, tezyinatına varıncaya kadar her şeyi yerli yerinde tesbit olunmuştur. Cami olmamasına rağmen dört köşesinde ince ve zarif tarzda inşa edilmiş dört minaresi san'at güzelliğinin birer numunesidir.

Türbenin içerisinde kubbenin altında ve tam ortasında mermer kafeslerle çevrilmiş bulunan yerde Şah Cihan'ın ve karısı Begüm'ün kabirleri vardır.

Bu muazzam eşsiz san'at eserini yapan da yaptıran da Türktür. Müslüman Türkler bu mümtaz ve emsalsiz eseriyle ne kadar övünseler yeridir.